

Elements arquitectònics de Vilella

Guardiola de Berguedà

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: Vilella
Emplaçament Ctra de Guardiola a la Pobla B-402 Pk. 3 hi ha un tencall a l'esquerra que en 4 km hi arriba
Alçada: 858,9

Coordenades:

Latitud: 42.24573
Longitud: 1.90456
UTM Est (X): 409628
UTM Nord (Y): 4677641

Classificació

Número de fitxa 08099-53
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Element arquitectònic
Estil / època: Renaixement
Segle XV-XVI
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: L'escut de la porta està molt deteriorat. Els elements de guix es conserven en bon estat.
Protecció Inexistent
Accés Fàcil
Ús actual: Sense ús
Titularitat Privada
Titular: 08098A00600017
Fitxes associades:
[Vilella](#)
Autoria de la fitxa Pere Cascante i Torrella

Descripció

A la façana de la casa de Vilella hi ha una porta adovellada en arc de mig punt amb les dovelles de pedra sorrenca ben treballades, ajustades i unides amb morter de calç. A la clau de la dovella hi ha les restes d'un escut no identificat. La cara interna té un esplandit i una biga de fusta amb la data de 1617 corresponent amb alguna de les reformes. El marxapeu és a base de dos graons de pedra molt gastats pel pas del temps. Conserva restes dels encaixos per a les pollegueres. Aquesta mateixa data la trobem incisa a la caixa de l'escala juntament amb unes rosetes similars a les que hi ha a la planta principal de la Torre de Foix i també en algunes cases del nucli antic de Bagà (Cal Peu Curt, Cal Agutzil). És un element molt comú en l'arquitectura popular medieval i moderna i simbolitza protecció. Damunt de la porta hi ha una finestra d'influència gòtic-renaixement amb els muntants i llinda realitzats amb la mateixa pedra que la porta principal i dividida en dos quarterons a la part superior separats per una biga de fusta amb motius escacats i geomètrics que formen els quarterons superiors. Les fulles de la finestra i dels porticons interiors són en fusta i representen motius cassetonats. Ambdós elements (porta i finestra) corresponen a estructures solidàries en un mateix període constructiu que segons l'estil de la porta (àmplies dovelles ben treballades i ajustades), com també de la finestra amb traces de caire renaixentista amb paral·lels a les finestres dels palaus de Concavella (Segarra), castell d'Olius (Solsonès), Castellmeià (Segarra) que daten de la fi del segle XV i principi del XVI. La decoració de la biga que separa els quarters de fusta té similituds amb la biga de la xemeneia de la Torre de Foix (Guardiola) amb cal Agutzil de Bagà i també amb la biga de la llar de foc de la casa del Puig (Gisclareny). Tots els elements s'emmarquen en una mateixa cronologia. A la part interna de la casa en caldria destacar també la coberta de bigues de fusta simulant un enteixinat de la sala principal, la finestra o gelosia que simula traceries gòtiques en guix emmotllat i el cap de biga també amb revestiment de guix emmotllat que simula una cara humana. Tots aquests elements són d'un mateix període. Altres elements com arcs de la planta baixa i finestres amb reixes en forma de llangardaix serien també destacables.

Observacions:

La realització d'elements de guix emmotllat depenia de la proximitat a les pedreres de guix o guixeres; matèria primera necessària per a la seva elaboració i també als forns de calç. No és d'estranyar doncs que en podem trobar molts exemples a la Vall de Lord i Sant Llorenç de Morunys on les guixeres de "Guixers" eren molt utilitzades ja des d'època molt remota. Altres exemples els trobem a zones properes a Montserrat on a la zona del Bruc i Sallent (Cabrianes) hi ha constància de guixeries i forns de calç i també a les zones altes del Berguedà com seria el nostre cas amb exemples conservats a Bagà, Guardiola i Gisclareny. Altres llocs ja més llunyans es deuria fer per imitació, moda o interès dels propietaris. La base de la seva preparació constituïa en confeccionar un motlle de fusta de pi, principalment pi negre, fàcil de confeccionar i resistent al procés corrosiu del guix i ben allisada per evitar bombaments i fissures. A continuació s'esculpia el motiu decoratiu que es volia representar en el motlle, en negatiu i després s'aplicava una capa molt fina d'escaiola i cola de conill per a que quedés ben subjectat per mitjà d'una brotxa o pinzell. Una vegada estava fet el motlle es feia una segona capa de subjecció amb greix per evitar que el guix no quedés enganxat i es pogués aplicar al seu lloc de destí. Acte seguit es col·locava als entrebigats dels sostres, s'hi aplicava la capa de guix necessària i després es col·locava cap per avall subjectat per falques i puntals per tal que quedés adherit. Una vegada sec, s'extreia i s'omplia l'entrebigat amb morter i guix i es continuava amb el procés. Lacuesta ens afirma que aquest model també es feia amb argila, però sembla que aquest no és el cas. A Catalunya es va fer més aviat ús del guix. Els exemples més antics d'aquest tipus de decoració els podem trobar en algunes localitats catalanes, especialment principalment a Sant Llorenç de Morunys

(Solsonès) però i també a les comarques de l'Anoia, Bages, Alt Penedès, Gironès, Pla de l'Estany, Berguedà. Els exemples conservats a Vilella palesen la importància d'aquest tipus de tasca en les zones altes del Berguedà aprofitant la proximitat de les guixeres.

Història

La casa de Vilella presenta un a gran quantitat de reformes i modificacions corresponents amb les diverses ampliacions. Les cases de la vall de Brocà "vallis Huchrenanesis" o "Bucarannesis" apareixen esmentades des de molt antic i sobretot en l'acta de consagració del monestir de Sant Llorenç. Amb tot i segons Salrach, la vall de Brocà va ser ocupada per agricultors als segles VIII i IX, molt abans de la fundació del monestir. Les referències documentals més antigues de Brocà s'esmenten al 893 i 894 quant es parla de la venda d'un suburbi de Brocà dins el terme de la vila de Baga Aquest suburbi segons els documents de sant Llorenç i recollits per Mn. Serra i Vilaró i Jordi Bolòs (docs 48 i 64. ACA monacals d'hisenda vol 801) esmenten la donació d'un alou al lloc de Vilella "vilare" que afronta amb la serra de Clarà, el riu Bastareny, i Bagà. Bolòs i Vilaró apunten que correspon amb el mas referit ja que si bé la serra de Clarà o el riu Bastareny coincideixen amb les afrontacions de la casa, no entenem perquè s'esmenta el nucli de Bagà que dista a 8 Km al nord. Un altre document parla de la donació d'un alou a Vilella amb la casa i l'hort que afronta amb una cort, un horrit i també amb unes vinyes. donant a entendre que està en un llogarret que delimita amb una via i també amb un clos. Finalment Bolòs descriu un altre pergami (núm. 64) quant un tal Guillem dona a Sant Llorenç prop Bagà un alou situat a les rodalies de Bagà en un indret conegut com a Vilella. Sens dubte aquest Vilella que apareix documentat als pergamins de Sant Llorenç no correspon ni amb afrontacions ni tampoc amb descripcions amb la casa de Vilella. Pensem que aquest Vilella seria dins l'actual centre històric de la vila de Bagà fundat al 1234 aprofitant un vilatge més antic. R. Viladés en el seu llibre de les muralles de Bagà al segle XIV cita el pont de Vilella i la torre de Vilella prop dels carrers que hem esmentat és que aquesta casa hauria pertangut a la cavalleria dels Vila corba. Els vila corba foren uns importants cavallers feudataris dels Pinós i també dels Mataplana. El fill de Sibil·la (Guillem de Vila corba) era conegut com Tomas de ça vila, o de ça vall". Les famílies dels Ça Vall i Vila corba i dels que ja n'hme parlat (Vegeu FITXA 01) A destacar que al 1356 al fill de Guillem i Sibil·la i de nom Tomàs va rebre en feu pel baró de Pinós, els masos de Cardonavedra, Saguer i Millars dins els delmes de Brocà. Aquests tres masos no han pogut esser identificats tot i que podrien correspondre a les ruïnes del mas medieval que hi ha dessota a Cal Companyó o també en alguna de les cases del terme de Brocà i que no estan identificades amb les que surten en els documents de Sant Llorenç. Millars es podria relacionar amb Mijaus però no deixa de ser una hipòtesi.. Al 1412 tenim un mas de "la tor de Vila corba, o torre de Vila corba fet pels procuradors i paborde de Santa Maria de Lillet i de nom Joan Vilella. Aquest podria ser el canvi de toponímia i denominació del mas "torre de vila corba" a Vilella. Al segle XVIII la casa ja apareix amb el topònim de Vilella ja que al cadastre de Brocà de 1756 s'esmenta el seu topònim i documents posteriors també. A mitjans del segle XVIII els Vilella posseint part del terme de Brocà i erigiren l'ajuntament de Brocà a la casa de Cal Galló. Es va convertir en una de les cases més importants de Brocà juntament amb Rotllant i també de la vall del Bastareny ja que posseïa la masia del Puig de l'obaga i Munnell, al terme municipal de Gisclareny.

Bibliografia

CASCANTE I TORRELLA, PERE (2017) . Estudi històric i arquitectònic de la casa de Vilalta de Sant Mateu de Bages (Inèdit). LACUESTA I CONTRERAS, R (2008) .Els emmotllats de guix. Els sostres del campanar de Sant Sebastià dels Gorgs". Quaderns científics i tècnics i restauració monumental. Assaig i recerca. Monogràfics Avinyonet del Penedès, Barcelona, Cardona, Muntanyola, Sant Cugat del Vallès, Sant Llorenç de Savall, Súria. Diputació de Barcelona. Servei de Patrimoni Arquitectònic Local. P-145-197.

Barcelona. HERRADA VILÀ, J; REGÀS IGLESIAS F; ADAM VIDAL ,F (2013). La tradició artesanal del guix emmotllat a la vall de Lord. Unicum.nº13.SITGES I MOLINS, X. (1999) "Guixeries ornamentals i tardo gòtiques i renaixentistes al Bages". Dovella.

